

Doop-, trouw- en begraafregisters Waterlands archief

BEEMSTER

Gereformeerd

De eerste predikant werd in 1622 beroepen. De kerk stond in Middenbeemster.

Evangelisch-luthers

Zie onder PURMEREND (voor wat betreft het grootste gedeelte van de lidmaten) en onder DE RIJP (Regionaal Archief Alkmaar).

Doopsgezind

Oorspronkelijk behoorden de meeste doopsgezinden tot de gemeente Oosthuizen. Langzamerhand nam deze gemeente Oosthuizen zo in aantal toe en omdat de lidmaten toch in De Beemster woonden, besloot men de kerk te Oosthuizen te verkopen en er één te bouwen in De Beemster (in 1783).

Rooms-katholiek

In 1626 ging men ter kerke in Purmerend. De eerste pastoor in De Beemster overleed in 1647. Ook de inwoners uit Schermerhorn behoorden tot deze statie.

Statie in De Beemster: St. Joannes de Doper.

Gerecht, gaarder en gequalificeerde

Beemster had een eigen gerecht, gaarder en gequalificeerde.

Er zijn bij het Waterlands Archief geen registers van de gequalificeerde aanwezig.

Doop-, trouw- en begraafregisters Waterlands archief

BEETS ***MET SCHARDAM***

Gereformeerd

Na de Hervorming vormden de gereformeerden van Beets aanvankelijk één gemeente met die van Oudendijk. De eerste predikant werd in 1576 beroepen. Oudendijk verliet de combinatie in 1663.

Rooms-katholiek

Zie onder Berkhout (statie De Goorn en Grosthuizen, West-Fries Archief te Hoorn)

Gerecht, gaarder en gequalificeerde

Beets en Noord-Schardam behoorden tot het rechtsgebied van Hoorn (zie West-Fries Archief te Hoorn), Zuid-Schardam tot dat van Etersheim (Oosthuizen).

BROEK IN WATERLAND

MET ZUIDERWOUDE EN UITDAM

Gereformeerd

In dit gebied bestonden drie gereformeerde gemeenten. Na de Hervorming was Broek in Waterland verenigd met Zuiderwoude. De eerste predikant van die combinatie werd in 1585 beroepen. In 1600 vond de scheiding plaats, waarna Broek in Waterland in 1601 een eigen predikant kreeg. De kerk was vóór de Hervorming gewijd aan St. Nicolaas.

Na de scheiding kreeg ook Zuiderwoude een eigen predikant. In 1628 vond de vereniging plaats van Zuiderwoude met Uitdam. In 1651 vond opnieuw een scheiding plaats, waarbij Zuiderwoude weer een eigen predikant kreeg. In 1808 werden Zuiderwoude en Uitdam weer verenigd. Een gedeelte van de lidmaten ging echter over naar Holysloot. De predikantsplaats te Uitdam werd opgeheven, waarna de predikanten van Zuiderwoude en Holysloot voortaan beurtelings in de kerk van Uitdam voortgingen.

Rooms-katholiek

Zie onder **MONNICKENDAM**.

Gerecht, gaarder en gequalificeerde

Broek in Waterland en Zuiderwoude hadden elk een eigen gerecht, gaarder en gequalificeerde. Uitdam behoorde in hoofdzaak tot het rechtsgebied van Zuiderwoude, voor een gedeelte tot dat van Ransdorp.

Doop-, trouw- en begraafregisters Waterlands archief

EDAM **MET VOLENDAM**

Gereformeerd

Tot deze kerkelijke gemeente behoorden ook de inwoners van Volendam en van de tot Edam behorende polders (gedeeltelijk ook de Purmer). De eerste predikant werd in 1572 beroepen.

De gemeente had twee kerken: De Grote Kerk, vóór de Hervorming gewijd aan St. Nicolaas, en de Kleine Kerk. Deze behoorde vóór de Hervorming tot een Begijnhof en was gewijd aan de Heilige Maagd; hierom werd deze kerk ook wel Lieve Vrouwenkerk genoemd.

De gereformeerde gemeente uit Edam had een huiskerk te Volendam, die maandelijks werd bediend door een predikant van die gemeente. Men voerde een eigen administratie.

Evangelisch-luthers

De evangelisch-lutherse gemeente bestond reeds in het begin van de 17^e eeuw en was toen gecombineerd met die van Monnickendam en Purmerend. De eerste predikant werd in 1636 in deze gecombineerde gemeente beroepen. In 1647 scheidde Edam zich van deze combinatie af en werd een zelfstandige gemeente. De eerste kerk werd in 1659 in gebruik genomen en in dat zelfde jaar werd een eigen predikant beroepen. Hiertoe behoorden ook de lidmaten te Oosthuizen.

Doopsgezind

Oorspronkelijk waren hier twee doopsgezinde gemeenten, de *Waterlandse* en de *Friese doopsgezinde gemeente*, die elk een vergaderplaats hadden. In 1742 werden deze beide verenigd, terwijl men beurtelings de ene, dan weer de andere vergaderplaats gebruikte.

Rooms-katholiek

Na de Hervorming was hier reeds in 1606 een pastoor. Tot deze statie behoorden ook de parochianen uit Middellie en Oosthuizen.

Statie in Edam: St. Nicolaas.

Gerecht, gaarder en gequalificeerde

Tot het rechtsgebied van Edam behoorden ook Kwadijk, Middellie, Warder en een klein gedeelte van Katwoude ten noorden van de Novensloot.

Wat betreft de gaarder en gequalificeerde heeft de stad Edam in verschillende tijdvakken voor Kwadijk, Middellie en Warder afzonderlijke administraties gevoerd. De registers zijn uiteraard alle onder Edam beschreven met vermelding van de desbetreffende plaats.

Doop-, trouw- en begraafregisters Waterlands archief

ILPENDAM ***MET DEN ILP EN PURMERLAND***

Gereformeerd

In dit gebied bestonden twee gereformeerde gemeenten: de lidmaten van Ipendam vormden tezamen met een gedeelte van de lidmaten uit De Purmer de gemeente Ipendam. Na de Hervorming was Ipendam verenigd met Purmerland. De eerste predikant van die combinatie werd in 1582 beroepen. In 1638 vond de scheiding plaats, waarbij Ipendam een eigen predikant kreeg. De kerk van Ipendam was vóór de Hervorming gewijd aan St. Sebastianus.

De lidmaten van Den Ilp en Purmerland vormden de gemeente Purmerland, met een kerk in laatsgenoemd dorp. Zoals reeds werd opgemerkt werd de eerste predikant beroepen in 1582. De kerk was vóór de Hervorming gewijd aan St. Servaas.

Doopsgezind

De lidmaten uit Den Ilp vormden tezamen met die uit Landsmeer en een aantal uit Purmerland de gemeente Den Ilp. Deze gemeente bestond reeds sedert 1590, maar eerst in 1749 werd een eigen predikant beroepen. Vóór dat jaar gingen predikanten uit naburige doopsgezinde gemeenten voor.

De meeste lidmaten uit Purmerland en het geringe aantal in Ipendam woonachtige lidmaten behoorden tot de doopsgezinde gemeente van PURMEREND.

Rooms-katholiek

De parochianen uit dit gebied behoorden tot de statie Ipendam, waar reeds in 1633 een pastoor was. Statie te Ipendam: St. Sebastianus.

Gerecht, gaarder en gequalificeerde

Ipendam, Den Ilp en Purmerland vormden tezamen één rechtsgebied met een eigen gerecht, gaarder en gequalificeerde.

Doop-, trouw- en begraafregisters Waterlands archief

JISP **MET SPIJKERBOOR**

Gereformeerd

De predikant van Hoogwoud bediende van 1574 tot 1578 de gemeente Jisp. Van 1578 tot 1603 was de gereformeerde gemeente Jisp verenigd met die van Wormer. In laatstgenoemd jaar werden beide gemeenten zelfstandig met een eigen predikant. De kerk was vóór de Hervorming gewijd aan St. Pieter.

Doopsgezind

In 1673 bestond er te Jisp een *Waterlandse doopsgezinde gemeente*, die circa 1750 echter niet meer bestond. Zie verder onder WORMER.

Van de doopsgezinde gemeente Jisp zijn geen DTB's aanwezig.

Rooms-katholiek

Reeds in 1632 was heier een pastoor. In 1709 kwam er bij de rooms-katholieke statie Het Kalf (Zaandam) een jansenistische pastoor; ten gevolge daarvan verlieten de parochianen die kerk en gingen gedurende dat jaar over naar de statie Jisp. In 1732 werd de statie Jisp opgeheven.

Zie verder onder WORMER.

Van de rooms-katholieke statie Jisp zijn geen DTB's aanwezig.

Gerecht, gaarder en gequalificeerde

Jisp vormde een rechtsgebied, met een eigen gerecht, gaarder en gequalificeerde. Van 1518 tot 1612 vormden Jisp en Wormer echter tezamen één rechtsgebied.

KATWOUDE

Gereformeerd

Zie Monnickendam

Gerecht, gaarder en gequalificeerde

Katwoude behoorde tot het rechtsgebied van Monnickendam.

Doop-, trouw- en begraafregisters Waterlands archief

KWADIJK

Gereformeerd

In 1575 werden Hobrede, Kwadijk, Middellie en Warder tot één gemeente verenigd.

In 1593 verliet Warder deze combinatie en in 1632 Hobrede. Tenslotte verliet in 1650 ook Kwadijk nog Middellie. Kwadijk kreeg toen een eigen predikant.

Gerecht, gaarder en gequalificeerde

Kwadijk behoorde tot het rechtsgebied van Edam.

Doop-, trouw- en begraafregisters Waterlands archief

LANDSMEER **MET WATERGANG**

Gereformeerd

In dit gebied bestonden twee gereformeerde gemeenten: oorspronkelijk waren Landsmeer en Buiksloot kerkelijk verenigd. Tot 1589 werden zij bediend door de predikant van Purmerland. In 1596 kreeg de combinatie een eigen predikant. In 1627 werden Landsmeer en Buiksloot van elkaar gescheiden, waarbij de predikant, die de combinatie had gediend, beroepen werd te Landsmeer. Tegelijkertijd werd Watergang met Landsmeer verenigd tot 1656, in welk jaar Watergang zelfstandig werd, met een eigen predikant.

Doopsgezind

In 1673 zou er te Landsmeer een *Friese doopsgezinde gemeente* hebben bestaan. Waarschijnlijk is dit niet juist en moet in plaats van Landsmeer Den IJp worden gelezen.

Zie onder ILPENDAM.

Rooms-katholiek

Zie onder NIEUWENDAM, voor wat de parochianen betreft te Landsmeer en in de Buikslotermeer, en onder MONNICKENDAM voor wat die te Watergang en in de Broekermeer betreft.

Gerecht, gaarder en gequalificeerde

Landsmeer en Watergang vormden tezamen één rechtsgebied, met een eigen gerecht, gaarder en gequalificeerde.

Doop-, trouw- en begraafregisters Waterlands archief

MARKEN

Gereformeerd

De eerste predikant werd hier in 1579 beroepen. Vóór de Hervorming was de kerk gewijd aan de Heilige Maagd.

Gerecht, gaarder en gequalificeerde

Marken had zijn eigen gerecht, gaarder en gequalificeerde.

Geen registers bij het Waterlands Archief aanwezig.

De inleiding op de inventaris van het oud-archief zegt hierover het volgende: "Het oud-archief van de gemeente bestaat uit een gering aantal stukken. In het verleden zijn archiefstukken vernietigd blijkens een brief van de rijksarchivaris van Noord-Holland d.d. 30 juni 1911, waarin o.a. wordt vermeld: 'door den toenmaligen Burgermeester, den heer C. de Groot, is verklaard dat het oud-archief van Marken in den Franschen tijd door de maire is verbrand, onder het voorwendsel, uit zijn mond opgetekend: *Het oude is voorbij gegaan, ziet het is alles nieuw geworden.*'"

Doop-, trouw- en begraafregisters Waterlands archief

MIDDELIE

MET AXWIJK

Gereformeerd

In 1575 werden Hobrede, Kwadijk, Middellie en Warder tot één gemeente verenigd.

In 1593 verliet Warder deze combinatie en in 1632 Hobrede. Tenslotte verliet in 1650 ook Kwadijk nog Middellie.

De kerk van Middellie was vóór de Hervorming gewijd aan St. Pancras.

Doopsgezind

De eerste predikant van de gemeente Middellie en Axwijk werd circa 1620 beroepen. De vergaderplaats stond te Middellie. In 1673 was dit de gemeente van de *Friese doopsgezinden*.

Rooms-katholiek

Zie onder EDAM.

Gerecht, gaarder en gequalificeerde

Middellie behoorde tot het rechtsgebied van Edam.

Doop-, trouw- en begraafregisters Waterlands archief

MONNICKENDAM

Gereformeerd

De eerste predikant werd hier in 1574 beroepen. Tot deze gemeente behoorden ook de lidmaten uit Katwoude. De kerk van Monnickendam was vóór de Hervorming gewijd aan St. Nicolaas.

Evangelisch-luthers

Na de Hervorming was het aantal aanhangers van Luther te Monnickendam zó groot, dat de stad in de volksmond wel *Lutherdam* werd genoemd. In 1636 werd hier de eerste predikant beroepen in combinatie met Edam en Purmerend.

Doopsgezind

De eerste vaste predikant werd hier in 1735 beroepen.

Rooms-katholiek

Reeds in 1606 was er hier een pastoor in combinatie met Edam en Purmerend. Deze situatie duurde tot 1628. In 1633 kreeg men een eigen pastoor. Tot deze statie behoorden ook de parochianen uit Katwoude en Watergang.

Statie te Monnickendam: St. Nicolaas.

Gerecht, gaarder en gequalificeerde

Monnickendam vormde een rechtsgebied, met een eigen gerecht, gaarder en gequalificeerde. De gaarder fungeerde ook voor Katwoude.

Doop-, trouw- en begraafregisters Waterlands archief

OOSTHUIZEN

MET ETERSHEIM, ZUID-SCHARDAM EN HOBREDE

Gereformeerd

In dit gebied bestonden twee gereformeerde gemeenten: van 1577 tot 1587 was Oosthuizen verenigd met Etersheim en Schardam. In 1587 verliet Oosthuizen deze combinatie. In 1593 werd Warder aan Oosthuizen toegevoegd. In 1626 werd te Oosthuizen een eigen predikant beroepen. In 1575 waren Hobrede, Kwadijk, Middellie en Warder tot één gemeente verenigd. Deze combinatie verloor successievelijk Warder in 1593 en Hobrede in 1632. Hobrede werd in dat jaar toegevoegd aan Oosthuizen. In beide plaatsen stond een kerk. De tweede gereformeerde gemeente in dit gebied werd gevormd door de gemeente Etersheim en Schardam (i.e. Zuid-Schardam, Noord-Schardam hoorde bij Beets).

De eerste eigen predikant werd hier beroepen in 1587. In beide dorpen was een kerk.

Evangelisch-luthers

Zie onder EDAM.

Doopsgezind

Zie onder BEEMSTER.

Rooms-katholiek

Zie onder EDAM.

Gerecht, gaarder en gequalificeerde

Oosthuizen en Hobrede vormden tezamen één rechtsgebied, evenals Etersheim.

Etersheim had altijd de zelfde baljuw, schout en secretaris als Oosthuizen. Van Etersheim zijn geen registers aanwezig van gerecht, gaarder en gequalificeerde, zodat het niet uitgesloten is dat men enkele gegevens te Oosthuizen vindt, waar slechts de registers van de gequalificeerde ontbreken.

Doop-, trouw- en begraafregisters Waterlands archief

PURMEREND

MET NECK

Gereformeerd

De lidmaten uit Purmerend vormden tezamen met die uit een gedeelte van De Purmer en die uit Wijdewormer een gemeente. De eerste predikant werd hier in 1573 beroepen.

De kerk was vóór de Hervorming gewijd aan SS. Nicolaas en Catharina.

Na de Hervorming werd Neck verenigd met Purmerend.

Evangelisch-luthers en hersteld evangelisch-luthers

De lidmaten uit Purmerend vormden hier een gemeente tezamen met die uit een gedeelte van De Beemster, uit Wijdewormer en uit andere omliggende plaatsen. In 1636 werd hier een eerste predikant beroepen, in combinatie met Edam en Monnickendam. Van 1640 tot 1676 had de gemeente geen predikant. In 1676 kreeg men de beschikking over een kerkje aan de zuidzijde van de Papestraat. Van 1709 tot 1712 werd een kerk gebouwd aan de westzijde van de Hoogstraat. De gemeente Purmerend werd van 1676 tot 1692 beurtelings bediend door de predikant van Edam of Monnickendam. In 1692 kreeg men een eigen predikant.

In 1799 ontstond binnen de gemeente en geschil tengevolge waarvan een aantal lidmaten de gemeente verliet en zich verenigde tot de *hersteld evangelisch lutherse gemeente*. Deze gemeente bouwde een kerk op De Baan in 1802. In 1818 vond de hereniging plaats.

Doopsgezind

De lidmaten uit Purmerend vormden hier een gemeente tezamen met die uit een gedeelte van Ilpendam, De Purmer, Purmerland en Wijdewormer. Reeds kort na de Hervorming, in elk geval na 1578, bestond hier een doopsgezinde gemeente. In 1646 waren er twee, te weten de *verenigde Vlaamse en Friese doopsgezinde gemeente* (vergaderplaats: een huis in de Hoornse Buurt) en de *Waterlandse doopsgezinde gemeente* (vergaderpalats: in de Hoornse Buurt, later op Kakenburg / Pottenmarkt). In 1695 vond vereniging plaats (vergaderplaats: Kakenburg / Pottenmarkt).

In 1794 werd voor het eerst een vaste predikant beroepen. Hiervoor werd de gemeente steeds bediend door predikanten uit naburige gemeenten.

Rooms-katholiek

De parochianen uit Purmerend vormden hier een statie tezamen met die uit een gedeelte van De Purmer, uit Wijdewormer en uit ander omliggende plaatsen. Reeds in 1606 was er hier een pastoor in combinatie met Edam en Monnickendam. Deze situatie duurde tot 1628. In 1633 kreeg men een eigen pastoor.

Van 1725 tot 1728 was de pastoor jansenistisch. Dit had tot gevolg dat de meeste parochianen de statie verlieten en zich gingen wenden tot naburige staties.

Gerecht, gaarder en gequalificeerde

Purmerend vormde een rechtsgebied met een eigen gerecht, gaarder en gequalificeerde.

Een plaatselijke ordonnantie van 5 februari 1654 bepaalde dat de huwelijksintekening voortaan zou geschieden door commissarissen. Tevoren vond intekening plaats door een functionaris óf van de gereformeerde gemeente óf van het gerecht, die dan dus in feite als commissaris optrad.

Doop-, trouw- en begraafregisters Waterlands archief

WARDER

Gereformeerd

In 1575 werden Hobrede, Kwadijk, Middellie en Warder tot één gemeente verenigd. In 1593 verliet Warder deze combinatie, in 1632 Hobrede en tenslotte in 1650 Kwadijk.

In 1593 werd Warder verenigd met Oosthuizen. Deze combinatie werd beëindigd in 1626. In dat zelfde jaar werd te Warder een predikant beroepen.

Gerecht, gaarder en gequalificeerde

Warder behoorde tot het rechtsgebied van EDAM.

Doop-, trouw- en begraafregisters Waterlands archief

WORMER

MET ENGEWORMER EN OOSTKNOLLENDAM

Gereformeerd

De lidmaten uit Wormer en Engewormer vormden één gemeente. De eerste predikant werd hier in 1578 beroepen. Tot 1603 was Jisp met Wormer verenigd. In dat jaar werd Jisp echter een zelfstandige gemeente. De kerk van Wormer was vóór de Hervorming gewijd aan SS. Maria Magdalena en Odulphus. Zie onder WORMERVEER, voor wat de lidmaten uit Oostknollendam betreft.

Evangelisch-luthers

Zie onder ZAANDAM.

Doopsgezind

In 1673 bestond er te Wormer een *Waterlandse doopsgezinde gemeente* in combinatie met die van Jisp. De gemeente van Jisp bestond echter niet meer circa 1750. De lidmaten uit Jisp behoorden derhalve tot de gemeente Wormer. Zie onder WORMERVEER, voor wat de lidmaten uit Oostknollendam betreft.

Rooms-katholiek

De parochianen uit dit gebied vormden de statie Wormer. Ook de parochianen uit Jisp behoorden vanaf 1732 tot deze statie.

Wormerveer behoorde van oudsher tot de statie Wormer, totdat deze in 1794 een eigen statie vormde.

Te Wormer was reeds sedert 1630 een pastoor.

Statie te Wormer: St. Maria Magdalena.

Gerecht, gaarder en gequalificeerde

Wormer (met Oostknollendam) en Engewormer vormden elk een rechtsgebied met een eigen gerecht, gaarder en gequalificeerde.

Wat de gaarder en de gequalificeerde van Engewormer betreft, zijn bij het Waterlands Archief geen registers aanwezig.

Van 1518 tot 1612 vormden Wormer en Jisp tezamen één rechtsgebied.

Doop-, trouw- en begraafregisters Waterlands archief

WIJDEWORMER

Gereformeerd

Zie onder PURMEREND.

Evangelisch-luthers

Zie onder PURMEREND.

Doopsgezind

Zie onder PURMEREND.

Rooms-katholiek

Zie onder PURMEREND en ZAANDAM (statie Het Kalf, Gemeentearchief Zaanstad te Koog aan de Zaan).

Gerecht, gaarder en gequalificeerde

Wijdewormer vormde een rechtsgebied.

Geen registers bij het Waterlands Archief aanwezig.

Doop-, trouw- en begraafregisters Waterlands archief

PLAATSEN ZONDER EIGEN KERK:

-ETERSHEIM (OO)

horende bij Oosthuizen

-PURMERLAND (IL)

horende bij IJpendam

-UITDAM (BW)

horende bij Broek in Waterland

-VOLENDAM (ED)

horende bij Edam

-WIJDEWORMER (WW)

Gereformeerd

Zie onder PURMEREND.

Evangelisch-luthers

Zie onder PURMEREND.

Doopsgezind

Zie onder PURMEREND.

Rooms-katholiek

Zie onder PURMEREND en ZAANDAM (statie Het Kalf, Gemeentearchief Zaanstad te Koog aan de Zaan).

Gerecht, gaarder en gequalificeerde

Wijdewormer vormde een rechtsgebied.

Geen registers aanwezig.

-ZUIDERWOUDE EN UITDAM (BW)

horende bij Broek in Waterland